

4. Бакинський філіал Днепропетровського національного університету. Продолжение лучших традиций обучения... Українська конфедерація журналістів. URL: <https://who-is-who.ua/main/page/mostiaz/30/43>
5. Ниязов Ниязи. «Военно-техническое сотрудничество Азербайджана и Украины в 1994-2014 годах». Кавказ и глобализация. 2014. Vol. 8. №. 3-4. С. 35-46.
6. Украина – Азербайджан: как укрепить сотрудничество? Ліга. Блоги. URL: <https://blog.liga.net/user/dmammadov/article/41410>
7. Двосторонні відносини. Посольство Азербайджанської Республіки в Україні. URL: <https://kiev.mfa.gov.az/ua/content/3/dvostoronni-vidnosini>
8. Кудряченко А.І., Солошенко В.В. Азербайджанська Республіка: засади успішних трансформаційних перетворень. Проблеми всесвітньої історії. 2021. 4 (16) С. 155-174.

Н.І. Мхитарян
к.політ.н., с.н.с.,
старший науковий співробітник
ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»

ТУРЕЦЬКО-АЗЕРБАЙДЖАНСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В РАМКАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У тезах розглянуто інтеграційні проєкти, в рамках яких співпрацюють Турецька республіка та Азербайджанська республіка. Виокремлені організації та союзи в рамках яких співпраця двох держав є найбільш продуктивною. Робиться наголос на тому, що війна, розв'язана Росією проти України, змінила світовий порядок і формування його в нових умовах призведе до зникнення або переформатування організацій пострадянського простору.

***Ключові слова:** Турецька республіка, Азербайджанська республіка, інтеграція, пострадянський простір, Україна.*

Turkish-Azerbaijani Cooperation in the Framework of Post-Soviet Integration Projects: Current State and Prospects

The article considers integration projects in which the Republic of Turkey and the Republic of Azerbaijan cooperate. The organizations and unions, in which cooperation between the two countries is the most productive, are selected. It is emphasized that the war initiated by Russia against Ukraine has

changed the world order. Its formation in the new conditions will lead to the disappearance or reformatting of organizations in the post-Soviet space.

Key words: *Republic of Turkey, Republic of Azerbaijan, integration, post-Soviet space, Ukraine.*

Турецька Республіка (ТР) була першою країною, яка визнала незалежність Азербайджанської Республіки (АР). Азербайджансько-турецькі відносини мають статус стратегічного партнерства. Цей статус базується на етнічній, релігійній близькості, економічній та політичній зацікавленості, співпраці в енергетичній та військовій сфері, спробах створити інтегровану економіку двох країн, підтримці одна одної на міжнародній арені та іншому. За багаторічними соціологічними опитуваннями близько 80 % населення Туреччини довіряють і відносяться з симпатією, а близько 90 % населення Азербайджану вважають Туреччину найбільш дружньою Азербайджану країною, що також сприяє розбудові взаємовигідних партнерських відносин [1, с. 46].

Співробітництво в рамках інтеграційних проєктів є однією із важливих складових взаємодії Туреччини та Азербайджану. Туреччина після розпаду Союзу радянських соціалістичних республік (СРСР) стала ініціатором створення двох інтеграційних об'єднань на пострадянському просторі – Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС) та Організації тюркських держав (ОТД), Міжнародної організації тюркської культури (TÜRKSOY), яка входить у структуру ОТД, крім того, ще до розпаду СРСР, була співзасновницею Організації економічного співробітництва (ОЕС). Це було одним із елементів просування її м'якої сили і намагання набути ролі регіонального лідера за допомогою забезпечення політичної, економічної, культурної та безпекової взаємодії. В усі ці організації входить і Азербайджан та інші країни пострадянського простору. Окрім цього Туреччина і Азербайджан є учасниками військового союзу Туреччина - Азербайджан - Грузія. Співпраця Туреччини,

Азербайджану та країн Центральної Азії відбувається також в рамках Організації ісламського співробітництва та інших.

Одними із головних цілей цих інтеграційних об'єднань є розбудова взаємовигідного партнерства та забезпечення безпеки, в тому числі енергетичної, що стало найбільш актуальним після анексії Криму Росією, розв'язування та спонсорування воєнних дій, а з 24 лютого 2022 р. розв'язання повномасштабної війни проти України, подій в Білорусі та Казахстані, що доводить намагання Росії залишитись головним актором на пострадянському просторі, перебираючи на себе право сюзерена вирішувати найчастіше створювані ним самим конфлікти, а також відігравати роль головного постачальника газу та нафти, контролювати енерготранспортні мережі. Навіть ОЧЕС, яка на початку свого існування не ставила за мету займатися безпековими питаннями, була змушена тим чи іншим чином включати ці питання у порядок денний організації. Безпекова складова є також основою набуття статусу партнерів по діалогу Туреччиною та Азербайджаном в Шанхайській організації співробітництва (ШОС).

Одними з основних питань, окрім економічної взаємодії та протидії загрозам, для Туреччини та Азербайджану є розбудова транспортних та енерготранспортних магістралей, логістика, для Туреччини можливість забезпечення диверсифікації джерел постачання енергоносіїв та перетворення на важливий енергетичний та транспортний хаб, а для Азербайджану - диверсифікації споживачів та шляхів постачання вуглеводнів.

Найбільш активно Туреччина та Азербайджан взаємодіють в рамках Організації тюркських держав. Плани по створенню міжнародної політичної організації, яка б об'єднувала незалежні тюркські країни, обговорювались з 1990-х рр. Роботи ж з її створення розпочалися з середини 2000-х рр. До того часу проходили Саміти тюркомовних держав,

на яких обговорювались важливі для тюркомовних держав питання, створювались інституційна база та інструменти організації, приймалися документи та визначались основні напрями діяльності. У 2009 р. була створена Тюркська рада, яка у 2021 р. отримала нову назву - Організація тюркських держав.

Україна розглядає питання про входження до цієї організації у якості спостерігача, що обумовлюється наявністю великої кримсько-татарської спільноти та зацікавленістю у співробітництві з країнами тюркського світу щодо енергоносіїв, шляхів їх транспортування, розвитку сфери логістики, економічної співпраці та інше. Важливість цієї співпраці демонструє і відкриття у грудні 2014 р. у Києві першого закордонного представництва (першого регіонального центру) Організації тюркських держав, який розташовується у центральному офісі Об'єднаної діаспори азербайджанців України. Головним координатором обрано керівника Об'єднаної Діаспори Азербайджанців України — Хікмета Джавадова [2].

Війна, розв'язана Росією у лютому 2022 р., і реакція світу на дії РФ та підтримка України у її боротьбі проти агресора, на відміну від реакції на дії Росії в Чечні, Молдові і Грузії в попередні роки, засвідчила необхідність формування нового світового порядку. НАТО та Європейський союз показали свою нездатність адекватно реагувати на загрозові дії Росії. На пострадянському просторі після програшу Росії у війні проти України, організації, які були створені РФ, чи перестануть існувати, або будуть переформатовані, і після відмови співпрацювати з Росією вийдуть на новий рівень розвитку. На теперішній час, найбільш вірогідними для співпраці Туреччини та Азербайджану на просторі пострадянському просторі є Організація тюркських держав, організація Чорноморського економічного співробітництва, а також співпраця у рамках військового союзу Туреччина - Азербайджан - Грузія. Ці

організації потребуватимуть розбудови нового формату співробітництва, який відповідатиме вимогам нового світового порядку.

Використані джерела та література:

1. Мусабеков Р. Азербайджан между Турцией и Россией. *Россия и мусульманский мир. Научно-информационный бюллетень*. РАН. ИНИОН. Центр гуманит. науч.-информ. исслед. Москва. 2012. № 1 (235). С. 40–51.
2. Открытие регионального представительства Тюркского Совета. *Объединенная диаспора азербайджанцев Украины*. URL: <https://aze.in.ua/novosti/otkrytie-regionalnogo-predstavitelstva-tyurkskogo-soveta>.

В.М. Ткаченко

д.і.н., проф., чл.-кор. НАПН України,
головний науковий співробітник
ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України»

ПОСТКОМУНІСТИЧНИЙ ТРАНЗИТ РОСІЇ ЯК ТРЕНД ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

У роботі розглянуто проблематику трансформаційних перетворень у Росії та вплив цих процесів на геополітику Москви по відношенню до країн пострадянського простору. Виявлено неоімперіалістичні риси сучасної Росії, які відображають специфіку як зовнішньої, так і внутрішньої політики країни, яка сформувалася упродовж десятиліть після розпаду Радянського Союзу. Зазначено про конфронтаційний характер політики Росії стосовно зовнішнього курсу країн Балтії, України, Закавказзя та Центральної Азії в різні періоди їхньої посткомуністичної розбудови, яка в кожній країні мала окремі від інших особливості. Акцентовано, що приєднання балтійських країн до НАТО, революційні події на території України та особливо гібридна війна Росії проти України радикалізували риторіку правлячих кіл Кремля стосовно цих країн.

Ключові слова: Росія, неоімперська політика, посткомуністичний транзит, пострадянський простір.